

Nimemi on **Lenita**

Pitihän se arvata.
Ennen kuin Juha Nummisen
kirjoittama kirja
”Lähikuvassa Lenita Airisto”
ehtii edes ilmestyä, mediakohu on huipussaan.
Syy on yksinkertainen.
Vuosikymmeniä yksityiselämästään vaiennut
rautarouva kertoo juuri ilmestyneessä
kirjassa yksityiselämästään
ja myös rakastetuistaan.
Miksi juuri nyt, Lenita?

TEKSTI RIITTA CASTRÉN KUVAT ANNA HUOVINEN

”Käyn läpi pettymykset ilman pehmusteita.”

Olen on-off-ihminen. Kun oikea ihminen pyytää minulta muistelmia, suostun. Otavan kustantaja **Leena Majander-Reenpää** pyysi, ja minä sanoin kyllä. Sitä paitsi olen itsekin Otavan kirjailija. Teen parhaillaan kahdeksatta kirjaani, joka käsittelee väestön ikääntymisen aiheuttamia paineita mutta myös mahdollisuuksia Suomessa ja muualla maailmassa, Lenita sanoo.

Rouva on näköjään hylännyt jakkupukulinjan ja pukeutunut rennosti neuleisiin ja farkkuihin. Vapauttiko muistelemisen sinut?

– Tähän asti periaatteeni on ollut, että tarvitsen julkisuutta vain työni tähden. Nyt kun työni on saanut riittävästi julkisuutta, voin kertoa muustakin, siis yksityisestä elämästäni, johon kuuluu myös rakkaus, Lenita sanoo suoraan.

Puhutaan siis miehistä. Aluksi. Mikä heissä on ollut yhteistä?

– Minulla on ollut onnea! Miessuhteissani on yksi yhteinen piirre. He ovat kaikki kovan kaliiberin miehiä, eivät taviksia. Se tekee

suhteistani unohtumattomia. Kun yllättävä kuolema erottaa, se tekee kipeää.

Mutta osa on vahvasti elossa, kuten **Vesa-Matti Loiri**, jonka kanssa Lenitalla oli rakassuhde 1970-luvulla.

– Suhde Vesa-Matin kanssa perustui kommunikointiin, joka oli erityisen voimakasta. Me ymmärrämme toisiamme. Moni mies avaa naiselle vuoteensa, mutta kova juttu on, kun mies avaa naiselleen koko oman maailmansa. Episodimme osui aikaan, jolloin Vesa-Matti teki Eino Leino -levynsä. Runous ja musiikki ja niiden merkitys ihmiselle hallitsivat keskustelujamme. Suhteemme aikana minulle varmistui myös, mikä on lahjakkuuden ydin. Se on intohimoinen halu tehdä rakastamaansa työtä. Lahjakkuus on siis itse asiassa kovaa työtä.

– Vaikka sitten lähdimme kumpikin omille teillemme, niin juuri tämän intohimoisen älyllisen kontaktin takia olemme, Vesa-Matti ja minä, säilyneet läheisinä ystävinä, ja ystävyys jatkuu yhä, Lenita sanoo.

Ja nauraa päälle, nauraa, niin ärsyttävästi, että **Juha Numminen** intoutuu kuvaamaan sitä uutuuskirjassa näin: ”*Lenitan nauru on läpitunkeva kikatuksen ja kiekaisun sekoitus. Yleensä se on ilakoiva, kiusoittava ja keimaileva. Usein itseironinen. Siinä kuuluvat älykkyyden korostunut omanarvontunto. Se on kova ja häikäilemätön, mutta samalla se riisuu aseista, koska sitä ei voi kuunnella vakavana...*”

Juuri niin. Nauru kertoo tässä ja nyt kaiken kohun keskellä, ettei tämä niin vakava ole, tämä miehistä puhuminen. Eihän?

– Nauru pidentää ikää, sehän on tieteellisesti todistettu. Tosikoille on nyt oikein naurukursseja. Minulle nauru on yhtä luonnollinen tila kuin itkukin.

Aviomieheni Melin

Lenita on ollut kerran aviossa. Liitto ministeri, kauppatieteen lisen-siaatti **Ingvar S. Melinin** kanssa kesti kymmenen vuotta. Liitto oli lapseton. Eroon päädyttiin sovussa.

– Ja ollaan ystäviä edelleen, kuten olen kaikkien muidenkin minulle tärkeiden miesten kanssa.

Lenitalta teki vaikutuksen Melinin laaja yleis-sivistys, lo-

jaalisuus ja äly. Melin on mies, joka antoi tilaa vaimolleen.

– Meillä oli kodissamme eri työhuoneet, vaikkakin toisiaan lähellä. Kun tuli asiaa, menin hänen luokseen ja kysyin: ”*Får jag tilltala*”, ja hän vastasi, että heti kun saan ajatukseni valmiiksi. Sama koski hetkeä, jolloin minua sai puhutella. Se teki yhteiselämätämme helppoa.

Kun avioliitto päättyi, Lenita kertoo surreensa sydämensä pohjasta eron aiheuttamaa julkista hälyä. Avioero on yksityinen asia, joka käsitellään yksityisesti. Erotessaan hän oli 34-vuotias. Tuttuun tapaansa menetyksen hetkellä Lenita pakeni töihin. Ei jäänyt tuleen makaamaan, ei sortunut alkoholiin eikä paennut tuhoisiin irtosuhteisiin. Kun aika oli kypsä, elämä jatkui uusissa kokemuksissa.

– Niin minä toimin aina. Jos tulee romahdus, vetäydyn kotiini ja pohdin yksin asiat pohjia myöten. Käyn läpi pettymykset ilman pehmusteita, raakana. Analysoin asiat ja nousen ylös. On noustava ylös, mentävä kylmään suihkuun ja lähdeittä töihin.

– Olen tullut siihen tulokseen, että jos Melin olisi tullut elämäni myöhemmin, kuka tietää, miten asiat olisivat silloin edistyneet.

Kuvaava piirre Lenitan ja Ingvarin suhteessa on kirjassakin mainittu anekdootti, josta Lenita kertoi jo vuoden 2004 Eevassa: ”*Kun olin naimisissa Melinin kanssa, hän ehdotti, että ostaisimme kesämökin. Minä sanoin, että ostetaan vaan. Tulen sinne ensimmäisen kerran, kun se ostetaan, ja toisen, kun se myydään.*”

Stadin friidu ei perusta kesämökeistä eikä muistakaan suomalaisista rituaaleista.

– Minua ei saa marjametsään millään, kuuluu kiteytys.

Rakas Ystävä Pentti

Vajaa vuosi sitten edesmennyt professori, kansantaloustieteilijä ja taiteen kerääjä **Pentti Kouri** ilmestyi Lenitan elämään vuonna 1984.

– Pentin tapaaminen oli räjäyttävä tilanne. Ajattelin, että tässä tämä elämäni mies nyt tulee.

Uutuuskirjassa Lenita sanoo: ”*Tajusin, että Pentissä oli kaikki se, mitä, elämäni tarvitsen. Se oli pysäyttävä kohtaaminen. Me emme selitelleet toisillemme, mistä siinä oli kysymys. Olimme löytäneet jotakin, joka oli kummallekin ainutlaatuista.*”

– Tilanne yllätti minut täysin. Olin 47-

”Minä hallitsen elämäni.”

vuotias ja uppoutunut kansainväisiin projekteihini täysin. Mutta aika oli tässäkin suhteessa väärä. Pentti oli juuri avioitunut, ja vaimo **Elly** odotti lasta. En tietenkään voinut mennä heidän väliinsä.

”*Se oli hirveää. Kuin kuolema. Silti se oli parempi ratkaisu kuin jatkaa suhdetta, jossa jokainen sekunti olisi sotinut luonnettani vastaan*”, Lenita muistelee.

Niin he erosivat, mutta päättivät pysyä ystävinä – kuolemaan asti, mikä toteutui kirjaimellisesti.

Kaksikymmentäviisi vuotta kestänyt ystävyys on jättänyt Lenitaan lähtemättömän jäljen. Yhteiset tapaamiset Kourin kanssa Yhdysvalloissa, eri puolilla Eurooppaa ja Suomessa ovat muistoja, joita hän vaalii. Kännykässä on vieläkin Pentin puhelinnumero.

– En pysty poistamaan sitä – ainakaan vielä. Kyllä minulla on kova ikävä. Penttiä on vaikea kenenkään miehen korvata. Hän oli niin laaja-alainen ja sivistynyt ihminen, joka tiesi kaikesta kaiken. Hän oli suomalainen, mutta ei suomalaisten rituaalien van-

ki. Hänellä oli visioita, ja hän kannusti minua koko ajan eteenpäin. Hänen kanssaan oli ihana väitellä. Puhuimme joka päivä puhelimesta. Luimme samoja kansainvälisiä lehtiä ja katsoimme samoja talousohjelmia. Vaihdoin mielipiteitä ja näkökulmia. Joskus olin ihan varpaisillani puhelimesta, kun väitely tiivistyi. Siinä virtasi uskomattomasti adrenaliinia. Sitä kaipaava.

– En ole päässyt surusta irti enkä oikein vieläkään ymmärrä, että hän on poissa.

Mutta toimintakyvyttömäksi rautarouva ei mennyt tässääkään tilanteessa. Hän organisoii yhdessä Kiasman johdon kanssa taidemuseoon muistotilaisuuden ja sai sinne tulemaan lyhyellä varoitusajalla lukuisia Pentin arvovaltaisia ystäviä ympäri maailman.

Lenita kuvailee suhdettaan Pentti Kouriin vertauskuvallisesti.

– Rakkaus on kuin tuli tuulessa. Suuren liekin se saa roihumaan, mutta pienen se sammuttaa.

Ei ikinä uhrautuja

Vaikka Lenita tunnetaan tinkimättömänä ja moraalikoodit hallitsevana naisena, hän ymmärtää, että elämässä voi tulla vastaan myös mies, joka on avioliitossa.

– Avioerot puhuvat tässä omaa selvää kieltään. Ihmiset muuttuvat ja kehittyvät eri suuntiin myös avioliitossa, hän toteaa.

– Voiko nainen olla moraalinen ja samalla käydä läpi monta miestä? hän kysyy ja vastaa itse:

– Nainen valitsee, kenet hän ottaa

ja kenet jättää. Olen aina sanonut, ettei kukaan suojele minua, ellen minä itse. Minä hallitsen elämäni ja itseäni. Eikä kenenkään pidä uhrautua miehen tähden. Ei pysy piilossa. Olen sanonut, että minä olen pääosan esittäjä. Jos minulle tarjotaan sivuroolia, lähdän uuteen näytelmään. Ystävyysuhteet ovat eri asia.

Entä nyt tässä iässä, 72-vuotiaana? Aiotko vielä rakastua?

”Perheeni oli poikkeuksellinen.”

– Iästä puhumisen numeroilla on ikärasismia ja vanhanaikaista. Elän samanlaista elämää kuin viisikymppisenä, ja se tuntuu juuri nyt sopivalta ja oikealta.

– Ikä on mennyt nykyään numeroina sekaisin. Miten se Eino Leino runoilikaan, että tässä maassa ukkoina syntyvät sylilapset. Onneksi eivät kuitenkaan kaikki! Olen täysin avoin miehen iälle tai kansallisuudelle. Tärkeintä on henkinen kohtaaminen, ja sen laatu selviää aika nopeasti.

Lenita sanoo, ettei koskaan löydä miestä pubista tai baareista, vaan tiukoista tilanteista työn puitteissa. Siksi hän on päättänyt pysyä työssä.

Lenita kertookin kanssasisarilleen:

– Jos ei ole onnellinen suhteessa, pitää tehdä ratkaisu. Ei kannata etsiä helpointa tietä. Uskon paradoksiin: helpot ratkaisut vievät vaikeuksiin, mutta vaikeat ratkaisut helpottavat elämää. Sitäpaitsi elämä ei ylipäätänsä ole helppoa. Sen opin jo pommi-suojassa.

Jotain on koteloitunut

Sitten Lenita yllättää. Vahvan naisen fasaadiin tulee murtuma, kun puhutaan lapsuudesta pommitusten keskellä Helsingissä. Lettipäisen **Hymmi** Lenita **Aulikki** Airiston **Reino**-isä oli matemaatikko ja Liikkeenharjoittajien Konttorioppilaitoksen perustaja ja johtaja. **Alli**-äiti oli pianonsoiton opettaja. Sisaruksia oli kaksi, esikoinen **Annemi** ja keskimmäisenä **Armi**. Suomi oli sodassa. Isosisko juoksi koulusta kotiin pommien vinkuessa kaupungin yllä. Lenita muistaa loputtomat tunnit äidin ja sisarten kanssa pommi-suojassa. Ja sitten se tapahtuu. Rautarouvan silmiin ilmestyvät kyneleet. Puhe katkeaa.

– Ja tämä tapahtuu minulle aina. Joka kerta kun puhun tästä asiasta, alan itkeä. Jotain minulle on täytynyt tapahtua. Jotakin on koteloitunut minuun. Se on minulle täysi mysteeri. Ilmeisesti me lapsetkin tajusimme, että kysymyksessä oli elämä ja kuolema. Siksi en pysty nykyäänkään katsomaan **Tarantinon** tapais-

ta **Kristian Smedsin** *Tuntematon sotilas* -spektaakkelia. Sen sijaan olen käynyt katso-massa Hämeenlinnan tykkimuseossa multi-mediaesitystä Ihantalan taisteluista.

Sotaveteraanit ovat aina olleet lähellä Lenitan sydäntä. Alkoihan hänen julkinen uransakin Sotainvalidien Veljesliiton kanssa yhteistyössä. Kun Lenita 17-vuotiaana vuonna 1954 valittiin Suomen Neidoksi, missikilpailulla kerättiin rahaa sotainvalidien kuntoutusta varten. Voitto tuli, ja palkintona oli unelmamatka Amerikkaan. Atlantin toisella puolen vierähti aikaa puoli vuotta. Se elämänvaihe ei unohdu koskaan.

– Jos jotain kadun, niin ehkä sitä, etten jäänyt Amerikkaan. Siellä olisin voinut päästä huippuyliopistoon ja saavuttanut ammatillisesti enemmän.

Lenita sanoo tunteneensa Suomessa itsensä aina erilaiseksi.

– Suomessa ihaillaan taviksia, ja minä olen ihmisten silmissä erikoinen. Siksi ärsytän ihmisiä. Mutta perheenikin oli poikkeuksellinen. Isä ja äiti asuivat jo 1920-luvulla Brasiliassa. Olen oppinut pienestä pitäen suvaitsevaisuuteen. Isä pelasi shakkia Suomen juutalaisten kanssa ja äiti opetti pianonsoittoa Suomen tataarilapsille.

– Minulla on ystäviä ympäri maailman. Yksi vanhimmista ystäväistäni on holokaustista selvinnyt nainen. Kiitos vanhemmilleni, että minulla on vapaa mieli! Kohtaan ihmiset ihmisinä enkä karsasta ketään rodun tai sukupuolisen suuntautumisen perusteella. Se kai johtuu myös siitä, että tiedän kuka itse olen. Minulla ei ole mitään fobioita.

Seis selkäänpuukottajat

Lenita avaa uutuuskirjansa sanaisen arkkunsa myös vuosikymmenten suhteestaan taistolaisiin ja sovinnisteihin. Tarkkana naisena hän on kerännyt laajan arkiston lehtijutuista, joissa nämä tahot yrittivät vetää hänet lokaan milloin naiseuden ja yrittäjyyden, milloin toimittajan työn kus-

tannuksella. Harva tietää, että yrittäjän työn ohella Lenitalla on pitkä kokemus sekä tv-että lehtitoimittajana. Joskus parjauskirjoitusten takana oli nimimerkki. Seuraavassa tapauksessa ei. Loukkaavin kohu syntyi, kun kokkolalaisen ilmaisjakelulehden toimittaja **Osmo Kahari** väitti pakinassaan, että Lenitan Suomen Kuvalehteen tekemä haastattelusarja olisi huijausta. Toisin sanoen, että Lenita olisi vain nauhoittanut haastattelut ja Suomen Kuvalehden editointiporras olisi kirjoittanut jutut.

Mitä tekee rautarouva? Hän käynnistää dramaattisen taistelun lehtiä vastaan. Siinä saavat kuulla kunniansa niin kirjoittaja kuin päätoimittajakin. Jäljet jupakassa johtavat aina professori **Pertti Hemánuksen** Tampereen yliopistossa pitämille luennoille asti. Ääriivasemmistolaisena pidetty Hemánus oli kertonut opiskelijoille Lenitan esimerkkinä ”haamukirjoittajasta”, joka vain äänittää haastattelun, ja ammattitaitoinen toimitus kirjoittaa sen.

Lenita tekee rikosilmoituksen kunnianloukkauksesta. Ja voittaa taistelun. Kokkolan käräjäoikeus toteaa tammikuussa 1996, että pakina on loukkaava ja halventava. Osmo Kahari ja lehden päätoimittaja tuomitaan sakkoihin.

Toinen Lenitaa korkeava parjauskampanja kohdistui häneen vajaa kymmenen vuotta aiemmin. Uudessa Suomessa marraskuussa 1989 nimimerkin *Salkuttoman Ministerin pakinan* takana oli muuan julkisuudesta erittäin tuttu mies. Pakinassa oli otsikko *Naisenkuvatukset – Hantta ja Lenita*. Näin pakina alkoi: ”*Kaksi julkisuudenkipeää naisenkuvatusta on viime aikoina tarttunut verkkokalvoleni. Toinen on jo ärsyttäjänäkin ikäihmisiä, toisella on vielä vuosia aikaa riekkuu harminamme. Edellisellä tarkoitan tietenkin Lenita Airistoa, jälkimmäisellä Hantta Krausea...*”

1/1

Ystäviä ympäri maailman.

Ja pakina jatkuu: ”He eivät myöskään pidä miehistä. Rouva Airisto ei tunnetusti pidä miehistä.”

Mitä tuohon pitää sanoa? Lenita on hetken hiljaa.

– Minä olin parempana tekijänä vienyt tältä mieheltä ison diilin ja toteutin sen mallikkaasti. Tässä oli vain huonon häviäjän reaktio.

– Tämä osoittaa, että monen miehen sisällä asuu taliban. Joidenkin sisällä pieni, joidenkin suuri. Selkäänpuukottajien sisällä asuu suuri taleban, Lenita laukoo.

Muuten hän on sitä mieltä, että se energia, joka häneltä tuhlaantui väittelyihin ja vastatoimiin selkäänpuukottajien kanssa, vei kallista aikaa kaikelta muulta tärkeältä, kuten yritystoiminnalta.

Viesti nuorille naisille

Yhä useammin nykyään Lenitan pysäyttävät kadulla nuoret naiset, jotka kertovat, että pitävät häntä idolinaan. Vuoden 2004 Eevassa hän kertoo: ”Vastaani tuli nuoria naisia, jotka tunnistivat minut. He sanoivat: ”Me on päätetty valita sinut ensi äitienpäivänä Vuoden Äidiksi kiitollisuudesta kaikkea sitä kohtaan, mitä olet meille antanut.”

– Nuoret naiset tarvitsevat esikuvia. He tarvitsevat myös visioita. He tarvitsevat kannustusta. Ketkä heille niitä antavat? Lenita kysyy.

– Ennen kaikkea olen huolissani Suomen nuorista naisista. Seksistinen kulttuuri on vallannut median. Siellä naiset katsovat itseään miesten silmin.

– Nuoria naisia pitäisi kannustaa terveeseen itsetuntoon, koulutukseen, tavoitteellisiin työpaikkoihin ja ennen kaikkea yrittäjyyteen, jolloin he voisivat tuoda markkinoille omat innovatiiviset ideansa ja rikastuttaa näin Suomen talouselämää ja hyvinvointia, Lenita ehdottaa.

Hänen mielestään suomalaiset naispoliitikot haluavat olla vain hyviä jätkiä. He eivät kannusta riittävästi muita naisia.

– Heiltä jää kuulematta yhtä lailla suomalaisten kuin maailman köyhien maiden naisten hätä. Kuka täällä välittää Kongon raiskattujen naisten kohtaloista? Kuka kuulee ugandalaisten pienyrittäjänäisten tarpeita?

– Olen kirjoja tehdessäni matkustanut kehitysmaihin ja kuunnellut naisia. Heillä olisi paljon kerrottavaa kohtaloistaan.

Yksi kysymys vielä ennen lähtöä: mikä oli tärkein asia, joka sinulle avautui kirjan syntyprosessin aikana?

Vastaus tulee välittömästi.

– Ymmärsin, miten etuoikeutettu olen ollut saadessani vanhemmat, jotka osasivat kasvattaa. He antoivat minulle kaikki eväät tulevaisuuteen

Lounaspaikka hiljenee. On aika poistua. Mietin mielesäni nuorta, lettistä Lenitaa, joka eräänä päivänä ilmoitti äidilleen, ettei häntä enää saa kutsua Hymmiksi. Hän tahtoo olla Lenita. ”Nimeni on Lenita.” ●

1/1

1/2